

Postanowienie z dnia 28 października 1999 r.

II UKN 174/99

Sformułowanie podstawy wznowienia w sposób odpowiadający przepisom art. 401-404 KPC nie oznacza oparcia skargi na ustawowej podstawie wznowienia, jeżeli już z samego jej uzasadnienia wynika, że podnoszona podstawa nie zachodzi. Taka skarga jako nieoparta na ustawowej podstawie wznowienia podlega odrzuceniu (art. 410 § 1 KPC).

Przewodniczący: SSN Maria Tyszel, Sędziowie SN: Beata Gudowska (sprawozdawca), Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 28 października 1999 r. sprawy z wniosku Alfonsa W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w S. o rentę inwalidy wojennego, na skutek kasacji wnioskodawcy od postanowienia Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 22 grudnia 1998 r. [...]

p o s t a n o w i ł:

o d d a l i ć kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie wyrokiem z dnia 2 kwietnia 1997 r. oddalił odwołanie Alfonsa W. od decyzji Oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 18 grudnia 1996 r. w przedmiocie odmowy prawa do renty dla inwalidy wojennego. Apelację wnioskodawcy od powyższego wyroku oddalił Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z dnia 20 stycznia 1998 r. Postanowieniem z dnia 19 marca 1998 r. Sąd ten odrzucił kasację wnioskodawcy jako wniesioną przez osobę nieuprawnioną, z pominięciem przymusu adwokacko-radcowskiego, zaś Sąd Najwyższy oddalił jego zażalenie postanowieniem z dnia 25 czerwca 1998 r., doręczonym skarżącemu w dniu 16 października 1998 r.

W tym stanie sprawy wnioskodawca pismem z dnia 23 października 1998 r., nadanym w placówce pocztowej w dniu 2 listopada 1998 r., złożył skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 20 stycznia 1998 r., wskazując na nieważność postępowania przed Sądem pierwszej instancji z powodu niemożności działania wskutek naruszenia przepisów prawa, a w przypadku drugiej instancji, z powodu braku należytej reprezentacji.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że skarga o wznowienie postępowania została wniesiona po upływie trzymiesięcznego terminu określonego w art. 407 KPC, rozpoczynającego swój bieg z dniem, w którym strona dowiedziała się o wyroku, i odrzucił ją jako spóźnioną. Ustalił bowiem, że wnioskodawca otrzymał odpisy wyroków Sądu Wojewódzkiego w dniu 22 maja 1997 r., Sądu Apelacyjnego w dniu 12 lutego 1998 r., natomiast skargę o wznowienie postępowania nadał na pocztę w dniu 2 listopada 1998 r.

W kasacji skarżący, żądając uchylenia postanowienia Sądu Apelacyjnego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, powołał się na naruszenie przepisu art. 407 KPC "przez przyjęcie za podstawę wydania zaskarżonego postanowienia wadliwie obliczonego terminu doręczenia wyroku". Postulował przyjęcie jako początkowej daty biegu otwartego terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania daty odebrania z placówki pocztowej (w dniu 16 października 1998 r.) postanowienia Sądu Najwyższego odrzucającego kasację. W odniesieniu do tego zdarzenia bowiem termin został zachowany.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Instytucja wznowienia postępowania opiera się na przysługującej poza tokiem instancji skardze o presumpcję wadliwego procesu i zastąpienie zapadłego orzeczenia orzeczeniem nowym. Nadzwyczajny charakter tego środka prawnego, skierowanego przeciwko prawomocnemu wyrokowi powoduje, że przywrócenie stanu sprzed zamknięcia ulegającemu wznowieniu postępowania sądowego może nastąpić wyłącznie z powodów ściśle określonych w ustawie. Uwzględniają one konieczność wywołania na nowo procesu dotkniętego brakami formalnymi (nieważnością), bez względu ich wpływ na rozstrzygnięcie (art. 401 pkt 1 i 2 KPC), właściwe przyczyny restytucyjne (art. 403 KPC) oraz fakt wydania wyroku na podstawie aktu normatyw-

nego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą (art. 401¹ KPC).

Wniesienie skargi o wznowienie postępowania ograniczone jest terminem. Jest to termin trzymiesięczny, którego początek odnosi się do momentu powzięcia przez stronę wiadomości – w zależności od podstawy wznowienia – o podstawie wznowienia albo o skutkach wadliwie toczącego się postępowania. Termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, zakończonego prawomocnym wyrokiem zamykającym postępowanie poczytywane przez stronę jako nieważne jest dotrzymywany, jeżeli skarga zostanie wniesiona do sądu właściwego przed upływem trzech miesięcy od dnia powzięcia wiadomości o wydaniu wyroku.

Po wniesieniu skargi o wznowienie postępowania sąd dokonuje jej kontroli z punktu widzenia zachowania warunków formalnych określonych w art. 409 KPC, toteż skarżący zobowiązany jest wykazać w niej - pod rygorem odrzucenia skargi - przesłanki dopuszczalności wznowienia. Oznacza to oparcie skargi na ustawowej podstawie oraz podanie okoliczności, w odniesieniu do których sąd stwierdza zachowanie terminu. Sąd dokonujący badania przyjmuje, że strona dotrzymała terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania z przyczyn nieważności wówczas, gdy jest niewątpliwe, że skarga została złożona przed upływem trzech miesięcy od daty dowiedzenia się przez wnoszącego skargę o wyroku zapadłym w sprawie, w której nie był należycie reprezentowany albo wskutek naruszenia przepisów prawa pozbawiony był możliwości działania.

Termin liczony a tempore scienciae wymaga założenia, że fakt, z którym prawo wiąże początek jego biegu, jest niewątpliwy, a przesłanka ta zostaje wykazana wówczas, gdy strona wykaże niewiedzę o toczącym się wadliwie postępowaniu, wywołaną brakiem należytej reprezentacji albo pozbawieniem możliwości działania. To wymaganie pozostaje w związku z treścią art. 401 pkt 2 in fine KPC, stanowiącym o zakazie żądania wznowienia postępowania, jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku ustała niemożność działania lub brak reprezentacji został podniesiony w drodze zarzutu.

W świetle powyższych rozważań należy podzielić pogląd wyrażony w kasacji Alfonsa W., że termin do wniesienia przez niego skargi o wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem z dnia 20 stycznia 1998 r. nie mógł rozpocząć biegu przed jego uprawomocnieniem się, które nastąpiło po wydaniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 1998 r. oraz oddać rację tezie o wpływie na sposób ob-

liczenia terminu do wniesienia skargi daty dowiedzenia się o treści tego postanowienia.

To spostrzeżenie nie może jednak doprowadzić do uwzględnienia kasacji, albowiem są inne przyczyny uzasadniające odrzucenie skargi, co sprawia, że zaskarżone postanowienie – mimo niepełnego uzasadnienia – odpowiada prawu. Trzeba bowiem podkreślić, że jakkolwiek skarżący wytoczył w skardze zarzuty nieważności postępowania, to ich nawet nie uprawdopodobnił ani – tym bardziej – nie wykazał.

I tak, uzasadniając zarzut nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji, skarżący stwierdził, że „na rozprawie w dniu 2 kwietnia 1997 r. Sąd nie dopuścił go do złożenia wyjaśnień i przez wezwanie do opuszczenia sali uniemożliwił jego uczestniczenie w rozprawie”. Gdyby nawet hipotetycznie przyjąć to stwierdzenie za prawdziwe, do czego zresztą nie ma podstaw, to nie może ono stanowić uzasadnienia podstawy wznowienia z art. 401 § 1 pkt 2 KPC w części dotyczącej pozbawienia możliwości działania, chodzi tu bowiem o takie pozbawienie możliwości działania, które obejmuje całą sprawę. W piśmiennictwie prawniczym omawianą podstawę wznowienia utożsamia się z podstawą nieważności przewidzianą w art. 379 pkt 5 KPC, a w świetle jednoznacznej judykatury Sądu Najwyższego dotyczącej tego przepisu jest oczywiste, że strona zostaje pozbawiona możliwości działania tylko wtedy, gdy doszło do całkowitego pozbawienia jej możliwości obrony swych praw, a więc gdy znalazła się w takiej sytuacji, która uniemożliwiła, a nie tylko utrudniła lub ograniczyła popieranie przed sądem dochodzonych żądań lub obronę przed zarzutami strony przeciwnej (por. np. orzeczenie z dnia 21 czerwca 1961 r., 3 CR 953/60, OSPiKA 1963 nr 5, poz. 137; NP 1963 nr 1, s. 117 z glosą W. Siedleckiego, wyrok z dnia 20 stycznia 1966 r., II PR 371/65, OSNCP 1966 z. 10, poz. 172, wyrok z dnia 14 czerwca 1968 r., I CR 432/67, OSNCP 1969 r. z. 7-8, poz. 137, wyrok z dnia 10 lipca 1974 r., II CR 331/74, OSNCP 1975 z. 5, poz. 84, „Nowe Prawo” 1976 nr 5, s. 807 z glosą J. Klimkowicza, a ostatnio wyrok z dnia 2 kwietnia 1998 r., I PKN 521/97, OSNAPiUS 1999 nr 6, poz. 203 oraz z dnia 1 października 1998 r., I PKN 359/98, OSNAPiUS 1999 nr 21, poz. 681).

O takim pozbawieniu skarżącego możliwości działania w sprawie niniejszej, nawet w świetle twierdzeń uzasadnienia skargi, nie może być mowy; wnioskodawca nie tylko bowiem brał udział w postępowaniu i podejmował wszystkie niezbędne czynności procesowe, ale także wnosił środki odwoławcze w toku instancji.

Całkowicie chybione i oderwane od hipotezy art. 401 § 1 pkt 2 KPC są również twierdzenia skarżącego mające uzasadniać „brak należytej reprezentacji” przed Sądem Apelacyjnym. W tej mierze Alfons W. wywiódł w skardze, że „wyrok Sądu Apelacyjnego w dniu 20 stycznia 1998 r. zapadł bez udziału i reprezentacji wnioskodawcy spowodowanej jego w tym czasie długimi stanami chorobowymi”, jest więc jasne, że posłużył się zarzutem, który kwestii reprezentacji w znaczeniu prawnym w ogóle nie dotyczy.

W konsekwencji należy stwierdzić, że jakkolwiek wnioskodawca formalnie powołał ustawową podstawę wznowienia, to jednak w rzeczywistości podstawa ta – także w świetle samego uzasadnienia skargi – nie występuje. Odrzucenie skargi przez Sąd Apelacyjny było w tej sytuacji w pełni uzasadnione (art.410 § 1 KPC), toteż Sąd Najwyższy kasację oddalił (art. 393¹² in fine KPC).

Oddalając kasację skład Sądu Najwyższego orzekający w niniejszej sprawie nie podzielił zarazem wyrażanego niekiedy poglądu, że jeżeli skarżący powołuje się na ustawową podstawę wznowienia, a tylko nie zostanie wykazane jej rzeczywiste zaistnienie, to należy skargę oddalić. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że samo sformułowanie podstawy wznowienia w sposób odpowiadający przepisom art. 401 – 404 KPC nie oznacza, że skarga opiera się na ustawowej podstawie wznowienia, jeżeli już z samego uzasadnienia skargi wynika, że podnoszona podstawa nie zachodzi. Taka skarga, nie oparta na ustawowej podstawie wznowienia, podlega odrzuceniu (art. 410 § 1 KPC; podobnie np. w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 1968 r., I CZ 122/67, OSNCP 1968 nr 8-9, poz.154, w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1981 r., I CO 5/81, OSNCP 1982 nr 5-6, poz. 77 oraz w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 1996 r., I CRN 101/95, OSNC 1996 nr 10, poz. 138).

=====